بیانات در دیدار دست‌اندرکاران کنگره بزرگداشت سیدمرتضی علم‌الهدی به مناسبت هزاره‌ی وفات علامه سید مرتضی - 6 /اسفند/ 1399

بسم الله الرّحمن الرّحیم (۱)
خیلی ممنون از بیانات آقایان، جناب آقای استادی، جناب آقای مهریزی، جناب آقای محقق. نفس این کار از این جهت اهمّیّت دارد که سیّد مرتضی (رضوان الله تعالی علیه) یکی از برجستگان تاریخ اسلام است، نه فقط تاریخ شیعه. وقتی ما درباره‌ی مفاخر اسلامی بحث میکنیم، در واقع تربیت اسلامی را توصیف میکنیم ؛ و هرچه از فضایل و مناقب و برجستگی‌های امثال سیّد مرتضی گفته بشود و تدوین بشود و کار بشود، در واقع برگشت این به حُسن تربیت اسلام و معارف اسلامی و حوزه‌های اسلامی است ؛ این خیلی اهمّیّت دارد. [درباره‌ی] خود سیّد مرتضی -خب، آقایان که کار کرده‌اید، به جزئیّات زندگینامه‌ی ایشان آشنا هستید- آن بخش مهم، همان چیزی است که در بیانات آقایان هم خوشبختانه آمد ؛ ما صِرفاً تاریخ تولّد و وفات و تعداد فرزندان و ابوالثّمانین و مانند اینها را نمیخواهیم، دنبال این چیزها نیستیم برای شناخت شخصیّت‌های بزرگ علمی خودمان، بلکه میخواهیم معارف اینها را و معلومات اینها را تحلیل کنیم ؛ هم از لحاظ تاریخی، هم از لحاظ ریشه‌شناسی علوم.

همین‌طور که فرمودند، [ایشان] در فقه، در کلام، در ادب و در تفسیر [متبحّر بوده‌اند]. حدیث هم همین‌جور ؛ خب در حدیث هم ایشان شاگرد حسین‌بن‌بابویه -برادر شیخ صدوق- بوده است ؛ حالا چه مدّتی بوده و چقدر بوده، اینها را هم درست نمیدانیم ؛ اینها بایست تحقیق بشود، روشن بشود، معلوم بشود. بالاخره یک مردی با این خصوصیّات، با این جامعیّت، در تاریخ ما وجود دارد ؛ این را باید ما تحلیل کنیم، شخصیّت ایشان را تحلیل کنیم. حالا مثلاً فرض بفرمایید استاد ایشان، شیخ مفید هم عمده‌ی تبرّزش (۲) در کلام است -شیخ مفید متکلّم بزرگی است- ما ببینیم آراء کلامیِ سیّد مرتضی در شافی و بقیّه‌ی کتابهایی که ایشان دارند، مثلاً چقدر متأثر از آراء شیخ مفید است، چقدر مخالف با نظرات شیخ مفید است ؛ مهم است که اینها را آدم بفهمد ؛ یا در فقه مثلاً که خب ایشان در فقه [هم] شاگرد شیخ مفید است، ببینیم آثار فقهی ایشان و نظرات فقهی ایشان که به قول آقای استادی، در آنها بعضی از شَواذ (۳) هم هست -آراء شاذّه هم در فرمایشات ایشان هست- چقدر متأثر از آراء شیخ مفید است ؛ [یعنی] تحلیل شخصیّت سیّد مرتضی ؛ این مهم است. البتّه تنقیح آثار ایشان و چاپ آثار ایشان هم در جای خود حائز اهمّیّت است. ما واقعاً تشکر میکنیم از جناب آقای ری شهری و بقیّه‌ی آقایانی که با ایشان همکاری میکنند برای احیاء آثار مفاخر.

من البتّه با جناب آقای ری شهری، چند سال پیش که صحبت بزرگداشت بزرگان علمیِ تاریخی بود، اسم مرحوم سیّد مرتضی رازی را هم آوردم ؛ بالاخره مناسب با ری، سیّد مرتضی رازی است ؛ ایشان متکلّم بسیار بزرگی بوده و شخصیّت برجسته‌ای است. یا مثلاً فرض بفرمایید در بین همین بزرگان این منطقه، شما کلینی را اسم آوردید ؛ لکن عّلان کلینی (۴) هم جزو بزرگ‌ترین علمای محدّث ما است -حالا [اینکه] ساکن کلین بوده یا ساکن ری بوده، اینها را بنده الان درست مستحضر نیستم- روی اینها کار بشود ؛ یعنی اینها شناسایی بشوند و قدر اینها و وزن اینها معلوم بشود.

به نظر من کار بسیار خوبی است، بسیار کار شایسته‌ای است ؛ بخصوص که شخصیّت سیّد مرتضی، هم ذوابعاد و ذوجهات است، هم به یک معنا بین‌المللی اسلامی است. در همین بحث ادبیّات و ادب، در بعضی از حالات ایشان یعنی شرح حال‌هایی که برای ایشان نوشته‌اند، من حالا یادم نیست چه کسی تعبیر میکند، [میگویند] که ایشان از بزرگان ادبِ معروفِ عالَم ادبیّات -عرب و غیر عرب، مثل سیبویه، مثل ابن‌جنّی- بالاتر است ؛ یعنی این‌جور تعبیر

کرده‌اند که رتبه‌ی ادبی ایشان بالاتر از این افراد است. این خیلی چیز مهمّی است ؛ اینها را بایستی در کتابهای ایشان جستجو کرد و آثارش و نشانه‌هایش را پیدا کرد و تحقیق کرد.

به‌هرحال به نظر میرسد که کار بسیار شایسته‌ای را آقایان شروع کرده‌اید ؛ ان‌شاءالله که موفّق باشید. و این جمعی هم که جناب آقای ری شهری معیّن کردند و آنها زحمت را قبول کردند، حقّاً و انصافاً -تا آنجایی که من میشناسم و میبینم- جمع شایسته‌ای هستند و میتوانند ان‌شاءالله این کار را انجام بدهند. و [کار] به اینجا هم متوقّف نشود ؛ بعد از سیّد مرتضی، علی‌القاعده نوبت سیّد رضی است که شخصیّت ایشان و برجستگی ایشان هم معلوم بشود و ان‌شاءالله کارهای خوبی در این زمینه انجام بگیرد.

۱) این کنگره، ششمین کنگره از کنگره‌های مؤسّسه‌ی علمیـ‌فرهنگی دارالحدیث در بزرگداشت عالمان ری است. در ابتدای این دیدار، آیت‌الله محمّد محمّدی ریشهری (رئیس مؤسّسه‌ی علمیـ‌فرهنگی دارالحدیث)، رضا استادی (رئیس کنگره)، حجّت‌الاسلام مهدی مهریزی (دبیر علمی کنگره) و دکتر مهدی محقق (عضو شورای عالی کنگره و رئیس انجمن آثار و مفاخر فرهنگی کشور) گزارشی ارائه کردند.
۲) بارز شدن، آشکار شدن
۳) چیزهای نادر و کمیاب
۴) علی بن محمّد بن ابراهیم بن عَلان ؛ از محدّثین امامیّه در زمان غیبت صغرا